

érzelmeik és élményeik közvetítése a néző felé, a jelenetek lineáris előrehaladása, az, hogy nincs köztük időbeli ugrás, és a cselekmény, az események középpontjában az emberi ösztönök állnak. A szereplők ennek alapján teszik a dolgukat, tudatuk határozza meg a létüket, helyzetüket. Az „epikus” megoldások közül való, hogy a néző (az olvasó) hangsúlyosan külső szemlélőként jelenik meg, akinek a történésekbe való bevonására nem tétetik kísérlet. S az epikai létértelmezésre emlékeztet, hogy a sorsa szerint válto-

zó ember a cselekedeteivel, akaratával a világot és saját helyzetét nemcsak formálni, megváltoztatni képes, hanem érzései és ösztönei gyakran általa is elemzett felismeréssé alakulnak benne. Akár egy elbeszélőben, elbeszélő figurában, vagy akár egy lírai hősből. Valamiképpen drámai művei mutatják meg igazán, hogy Zalán Tibor a szépirodalmi műnemteljesség alkotója.

HÖRCHER ESZTER

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2009,
150 oldal, 2200 Ft)

Kultúra

ONAGY ZOLTÁN:
Papírt és kardot írtam
Beszélgetés kortárs írókkal

„Írni és világot látni meg kell tanulni” – mondja Onagy Zoltán, és adjunk neki igazat. Ám interjúkötetről írni korántsem olyan egyszerű, hiszen nem szólhatunk mindenkiről egyenként, jelen esetben harminchat, ismert és kevésbé ismert, ám többnyire kvalitásos alkotóról. Nemcsak nevekről van itt szó: történetek, életutak, sikerek, törekvések, ars poeticák, nézőpontok sorakoznak. „Keveset pub-

likáló, pajzán nyelvű fiatal erdélyi költőnő” (Gergely Edit), a *Vadnarancsokkal* ismertté lett Géczi János, a női identitás problémakörét körüljáró Kiss Judit Ágnes, a tavaly József Attila-díjjal kitüntetett Vass Tibor, továbbá Petőcz András, Háy János, Grecsó Krisztián, Turczy István, Kukulcsy Endre, Zalán Tibor, Végl László, Pécsi Györgyi, Nagy Bandó András vall magáról a kötet szerzőjének. És mások, akiket kihagytam a felsorolásból: legyen valami meglepetés is az olvasónak.

Ezekből az interjúkból megismerünk egy szakmát belülről. A sikereket, a nehézségeket. Onagy nagyon tud valamit. Először megteremti a hangulatot: egykettőre benne vagyunk a dolgok sűrűjében, s a kérdezett már mondja is a mosolygós transzcendenciákat, a szülő és az ember (lehetne épp az író is) bonyolult, ezerarcú titkait. S íme előttünk egy élet, egy íróember élete: mintha a tenyerünkön lenne, olyan evidensek a történések. És persze tanulunk, Andrasew Ivántól például azt: „Van olyan, hogy valaki sikertelen. Meg lehet szokni.”

Onagy néha „leosztja a szerepeket” (Darabos Enikő megfogalmazása), amikor olyanokat kérdez, hogy „hogyan bújjik ki az ember egyik bőréből, jut be a másikba, a tudós az érzékeny, figyelő íróéba”, és elcsodálkozik, hogy valaki egyszerre lehet nő (ez számára örök, izgalmas, kimeríthetetlen téma), író és irodalomtudós (mint Darabos Enikő), vagy kutatóbiológus végzettséggel, a rózsák ismerőjeként kultúrtörténész, költő és író (Géczi). És jönnek persze a válaszok, például hogy azért mégis lehet valaki (most épp egy nőíró) „tanárként barát [...], titkárnőként pszichológus, szeretőként anya, irodalomkritikusként férfi, nőként kislány vagy öregasszony, íróként meg [...] kritikus”, noha a szakma tényleg szereti szét- és elválasztani ezeket. A dolgok nem csak feketék és fehé-

rek, ahogy Mehemed tehenei sem. És jönnek az újabb kérdések, például elismerve, hogy a nők helyzete hátrányosabb, mint a férfiaké („a nőket így pozícionálta a történelem”), az írónké pedig még rosszabb: „mi történik, ha elgázol a szerelem, a házasság, a gyerek utáni vágy”?

Ebben a kötetben nem csak az a jó, hogy „indiszkkrét” kérdésekre születnek őszinte és önmegmutató (de nem magamutogató) válaszok; nem is csak az, hogy időnként kiderül, ki tud kiváló rakottkrumplit csinálni, vagy hogy a támogatások megvonásával, „átrendezésével” a magyar folyóirat-kultúra alatt épp az a kulturális kormányzat helyezte el a bombát, amelyik finanszírozta a százéves Nyugat ünnepsését. Itt beszélgetés folyik.

Vélemény, okfejtés, állásfoglalás fogalmazódik meg a kérdésekben is, s az is kiderül, mitől érzi jól vagy éppen rosszul magát Onagy Zoltán (s vele együtt a közember és „közértelmiség”). Őt, aki egyébként nemcsak hivatásszerűen író, de megélhetés céljából is, legalább annyira megismerjük a kötet olvasása során, mint a beszélgetőtársakat – ettől izgalmas a könyv.

És megtudjuk (például Ficsku Páltól), hogy „vannak olyan sorsok és történetek, amiket a mai magazin-»kultúra« silánysága és uralkodása idején megírni lehet, de közölni lehetetlen”, s azt is, lehet „három könyvért kilenc év alatt összesen

százezer forintot” keresni. Gondolom, ezt nem fogják az íróktól elirigyelni. Persze vannak díjak, ösztöndíjak, de pénzese az nincs, még minimálbényi se. Csak meló. Vagy „élvezetes kifáradás”. Vagy kiteljesedés, teremtés, alkotás, ilyesmi. Vagy csak kötelesség.

És akkor O.Z.-ről már nem is beszélek többet. Csak éppen várom a „főkönyvét” is, az *Énekek énekét*. Mert azzal még adósunk.

LÁNG ESZTER

*(Irodalmi Jelen Kiadó, Arad, 2009,
352 oldal, 2500 Ft)*

Pályatükrök *Húsz portré fiatal alkotókról*

Hogy van-e élet az irodalomban, mármint a tágabban vett pályakezdetesen túl – talán erre az egyszerű, ám hangsúlyos kérdésre keres választ a Magyar Írószövetség és a Kortárs Kiadó közös kötete. A „válaszok” nemcsak a felvett minta, vagyis a húsz főnyi fiatal írószövetségi tag életművének vizsgálata alapján nevezhető reprezentatívnak: már a kötet külleme és szerkesztésmódja is jelzi, hogy a választott szerzők bemuta-

tását nem az öncélúság, hanem a valós teljesítményekből kiinduló kanonikus igény fűti. Viszont a kortárs irodalomról való, talán leginkább értékalapúnak nevezhető gondolkodás problematikusságával maguk a szerkesztők is számolnak előszavukban, még ha csak egy Németh László-idézet erejéig is, miszerint a gyűjteményükbe felvett művészek „ha más-más csillagot követnek is, egy talajon járnak”. Vagyis a szerkesztés során kitértek azon prózai körülmény elől, hogy a jelenkori magyar irodalmi élet megosztott, és ezért a pártatlan válogatás mint olyan eleve lehetetlen, akármi alapján történik is. Nem akarnak pártatlanok és függetlenek lenni; jelen esetben az irodalmi korfa vertikálisán túl azonban a szakma horizontális szempontjai mellékesek, még ha a beválogatás feltétele az írószövetségi tagság is volt. A cél a közös talaj kitapogatása.

Ezt bizonyítja az is, hogy igen nagy számban szerepelnek határon túli szerzők (a húsból összesen kilenc), akik érdekeik miatt kerültek fókuszba, nem pedig valamiféle zavaros túlkompensálás alapján. Hiszen hogyan

lehetne szintetizáló szándékkal anélkül beszélni a jelenkor irodalmáról, hogy mondjuk Orbán János Dénest,

